

ШАХИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Вікторія Корньова,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Шахи є ефективним інструментом розвитку критичного мислення, оскільки вимагають від гравця здатності аналізувати, прогнозувати та оцінювати ситуацію. У процесі гри розвиваються логічне мислення, стратегічне планування, вміння знаходити оптимальні рішення в складних умовах. Шахісти вчать ухвалювати рішення, враховуючи наслідки своїх ходів, що сприяє формуванню аналітичного мислення та здатності адаптуватися до змін.*

***Ключові слова:** шахи, критичне мислення, стратегія, логіка, аналіз.*

Шахи – це не просто інтелектуальна гра, а комплексний інструмент для розвитку критичного мислення, логіки та стратегічного планування. Вони вимагають від гравця постійного аналізу ситуації, уважного прогнозування можливих ходів супротивника та обчислення наслідків кожного з рішень. Такий процес формує важливі навички, які надзвичайно корисні не лише в самій грі, але й у реальному житті [1].

Під час гри шахіст змушений обирати між різними варіантами, часто доводячи до досконалості свої вміння планувати на декілька кроків вперед. Це вчить його не лише логічно мислити, а й бути гнучким у своїх рішеннях, адаптуючись до змінних умов гри [2]. Важливою є також здатність оцінювати ситуацію з різних перспектив, щоб знайти найбільш ефективне рішення в будь-який момент.

Однією з ключових переваг гри є розвиток концентрації. Шахісти повинні підтримувати високу концентрацію уваги протягом тривалого часу, уважно аналізуючи не лише поточну ситуацію на шахівниці, а й прогнозуючи майбутні ходи і можливі варіанти розвитку гри. Це вимагає величезних зусиль і здатності не відволікатися на сторонні подразники, що допомагає формувати стійкість до стресових факторів. Така концентрація є необхідною не лише під час шахової партії, а й у реальному житті, адже вона може застосовуватись до будь-якої іншої діяльності, що вимагає тривалої уваги.

Що особливо цінне, так це те, що шахи формують здатність зважувати альтернативи та уникати імпульсивних, непродуманих рішень. У процесі гри учасник не лише намагається здобути перемогу, а й навчається здійснювати обґрунтовані висновки, не покладаючись на емоції, а керуючись раціональними аргументами. Це сприяє розвитку глибокого розуміння власних рішень і їхніх наслідків у реальному житті.

Шахи також вчать гравців контролювати свої емоції, особливо в умовах стресу та напруги. Наприклад, під час гри шахіст може зіткнутись з труднощами, невдачами або психологічним тиском з боку суперника. Замість того, щоб піддаватися емоціям і реагувати імпульсивно, шахісти повинні навчитися стримувати свої емоції, залишаючись холоднокрівними та розважливими. Це особливо важливо у ситуаціях, коли результат гри залежить від здатності зберігати ясність розуму навіть у моменті сильного нервового напруження. Такі навички не тільки допомагають досягти успіху в шахах, але й є корисними в повсякденному житті, де людина часто стикається з емоційними труднощами.

Крім того, шахи допомагають знижувати рівень стресу та тривоги. Коли людина концентрується на розв'язанні інтелектуальних завдань, її увага відволікається від щоденних

проблем і переживань. Цей процес дозволяє «втекти» від стресових ситуацій, знижуючи рівень внутрішнього напруження. Дослідження показують, що інтелектуальні ігри, такі як шахи, можуть стати ефективним способом для релаксації та психоемоційної розрядки, знижуючи рівень стресових гормонів в організмі [3].

Також варто зазначити, що вміння, набуті в шахах, мають надзвичайну цінність у різних сферах – у навчанні, професійній діяльності, а також у повсякденних ситуаціях[4]. Шахи вчать стратегічно підходити до вирішення проблем, оцінювати можливі ризики та знаходити найбільш вигідні шляхи для досягнення мети. Це універсальний інструмент, який розвиває інтелектуальну стійкість і дає змогу гнучко реагувати на виклики сучасного світу.

Список використаних джерел:

- 1.Грабовський С. В., Мельник О. П. Вплив шахів на розвиток когнітивних здібностей та критичного мислення. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2022. Вип. 8(2). С. 112-120.
- 2.Бойко Л. І., Савчук О. В. Шахи як засіб формування логічного мислення у дітей та підлітків. Освіта та розвиток особистості. 2021. № 3. С. 56-63.
- 3.Коваленко М. П. Значення шахів у формуванні стратегічного мислення. Український науковий журнал освіти і психології. 2023. Т. 10, № 1. С. 78-85.
- 4.Petrov A., Ivanov I. The Role of Chess in Critical Thinking Development among Students. Journal of Cognitive and Behavioral Research. 2022. Vol. 15(4). P. 45-52.

Annotation: Chess is an effective tool for developing critical thinking, as it requires players to analyze, predict, and evaluate situations. The game enhances logical thinking, strategic planning, and the ability to make optimal decisions under challenging conditions. Chess players learn to make informed choices, considering the consequences of their moves, which contributes to analytical thinking and adaptability.

Keywords: chess, critical thinking, strategy, logic, analysis.

Науковий керівник:

Медведєва Л.М.,

*ст. викладач кафедри фізичного виховання
Миколаївський національний аграрний університет*